

Vabadus – ühine ja isiklik

EGON ERKMANN
MARIS JÕGEVA

Vormsil algas Eesti riigi 106. sünnipäeva tähistamine 24. veebruaril Vabadussõja mälestuskivi juures.

Kõne pidasid Vormsi Püha Olavi kiriku koguduse õpetaja Ants Rajando ja Vormsi vallavolikogu esimees Jaak Kaabel.

Volikogu esimees ütles, et Eesti riik on tugev, kui tema küla elab. Ta rõhutas Vormsi küla tähtsust läbi ajaloo. Saar ja külad ootavad uusi, ärksaid inimesi, ootavad lapsi. Kaabel meenutas, et Vormsi on loonud õitsele siis, kui koolis käib 80 õpilast – nii on kirjas ka Vormsi arengukavas. Siis on Vormsi püsiv ja elujõuline. Ta ütles, et see ei juhtu iseenesest, vaid peame tegema oma vallajuhtimises selgeid valikuid – rääkimisest üksi ei piisa.

Valla poolt asetati samba jalamille lilled ja süüdati küünlad.

Riigi pidupäeva tähistamine jätkus rahvamajas, kuhu olid oodatud kõik vormsilased, et osa saada kontserdist ja koosolemisest.

Aktusel kõneles vallavanem Maris Jõgeva. Ta tõi välja, et Vormsi panus vaba Eesti säilimisse on hoida seda, mis meid meie riigis eriliseks teeb – saarelisus, side mere ja metsaga, põnev kultuuripärand, omanäoline väikese kogukonna loomus. Iseolemise vabadus nõuab julgust ja meelekindlust, aga kui see on olemas, saab tugevamaks kogu Eesti. Ta võttis sõnavõtu kokku mõttega, et

Pärimusmuusikud (laval) ja Vormsi õpilased andsid rahvamajas sooja kontserdi. Foto: Ardi Ilves

Vormsi tänukirjad

Jonne Berggren – Norrbys küla eest seismise ning elude päästmise eest

Terviseagentuur Vormsil – terviseteenuste edendamise eest saarel

Ene Rand – pikaajalise töö eest Vormsi rahvarõivaste valmistamise oskuste säilimiseks

Tatjana Säas – Vormsi muuseumisuve elavdamise eest

oma saare, riigi ja vabaduse hoidmine on ühine, aga ka sügavalt isiklik asi.

Vallavanem andis üle tänukirjad eelmise aasta jooksul silma paistnud vormsilastele. Lisaks märgiti ära kõik need inimesed, eestvedajad ja seltsid, kes on silma jäänud maakondlikel ja üleriigilistel tunnustamisel või keda on märgatud lausa teisel pool riigipiiri.

Selle aasta kontserdi pani kokku Vormsi kool ja ühes õpilastega astusid üles muusikud Hans Mihkel Vares (kitarr, mandoliin), Monika Väliste (flööt, vileid) ja Sänni Noormets (viul, talharpa). Muusikud ja Vormsi lapsed-noored kõlasid kaunitult kokku, mis muutis kontserdi soojaks ja südamlikuks.

Aktus lõppes Vormsi Kraami kaetud piduliku suupiste- ja kohvilauaga vormsilastele.

Valmistatakse ette spordihoone ehitamist

Vormsi vallavalitsus alustab Hulloste 300m² saaliga spordihoone ehitamise ettevalmistusi. Spordihoone valmib projekti „Läänemaa spordiobjektide võrgustiku ja liikumisharrastuse organisatsiooni terviklik väljaarendamine“ raames.

Projekti eestvedaja on SA Läänemaa ja see on valmistatud ette koos Läänemaa omavalitsustega. Spordihoone peaks valmima juunis 2025.

Spordihoone ehitamine maksab 1 315 092 eurot, millest toetussumma on 986 319 eurot ja omafinantseering 328 773 (sh Vormsi valla 266 364 eurot ja Spordiliit Läänemaa 62 369 eurot).

Projekt viiakse ellu rahastusmeetme „Atraktiivne piirkondlik ettevõtlus- ja elukeskkond“ toel.

Vormsi Vallavalitsus

Läänemaa ja Eesti tunnustused Vormsile

EGON ERKMANN

Läinud aasta eest pälvisid tunnustusi mitmed Vormsiga seotud inimesed ja ühendused.

25. jaanuaril tunnustati Läänemaa Ühisgümnaasiumis maakonna aasta tegijaid.

Talharpa-õpetaja **Liisa Koomets-Bastida** sai Läänemaa Kultuurkapitali ekspertgrupi aastapremia hiiu kandle orkestri loomise eest. Rannarootsi muuseumis tegutsev 40-liikmeline kollektiiv on teadaolevalt maailma suurim hiiu kandle orkester.

Vormsi Vaib MTÜ pälvis Läänemaa Kultuurkapitali ekspertgrupi aastapremia muusikafestivali korraldamise eest Vormsil. Kolm aastat on toimunud muusikafestival, mis toob saarele üle 800 pealtvaatja ning haarab kaasa terve kogukonna.

Läänemaa tervisedendaja on **Janika Viilma**. Vormsi valla sotsiaaltöö- ja haridusspetsialistina on ta tunnetanud ennetus- ja teavitustöö olulisust. Ta lõi Vormsi lastele mõeldud tervisetemalise koolitussarja.

Läänemaa aasta vabaühendus on **Rälby külaselts**, mis on tegutsenud juba 20 aastat ning ometigi kogudes justkui üha hoogu ja haaratades teisi kaasa.

2. veebruaril tunnustati Pärnu kontserdimajas Eesti parimaid muuseume. **Vormsi Talumuuseum** pälvis 2023. aasta külastajasõbraliku muuseumi eriauhinna *Visit Estonia* Rotilõks. Eriauhinna pani välja EASI ja KredExi ühendatud turismiosakond.

Kirglikud arutelud üldplaneeringu üle

MARIS JÕGEVA, VALLAVANEM

Vormsi üldplaneeringu koostamine on vaieldamatult olnud kirglik. Ühelt poolt näitab see seda, kui olulised on saare elaniku jaoks tulevikuväljad, teisalt aga ka vastakaid huvisid. Kõik, mis on olnud hooldamata – ja saare ruumiline areng seda on – nõuab rohkem vaeva.

Kas hoida või arendada?

Arengukava sõnastab Vormsi valla pikaajalise visiooni, milleks on „elujõuline, ühteoidev ja suurepärase elukeskkonnaga väikesaar Läänemeres“. Elujõulisus eeldab edasivaatamist, ressurside kasutamist kogukonna hüvanguks. Suurepärase elukeskkond võib aga meist igäihe jaoks tähendada hoopis erinevat.

Selleks, et erinev saaks kokku ühtseks visiooniks, on ühe vallajuhtimise põhimõttena kokku lepitud tasakaalustatuses, mis on sõnastatud järgmiselt: „Vormsilased mõistavad oma vastutust looduse, kultuuritraditsioonide ja kogukonna püsimise ees. Otsuste tegemisel kaalutakse nende mõju inimestele, loodusele ja kultuuripärandile, sest väikesel saarel võivad ka üksikud otsused omada pöördumatut mõju kogu ainulaadsele ökosüsteemile“.

Aruteludes domineerivad küsimused, et kas loome piisavalt tingimusi saare elanikkonna ja ettevõtluse kasvuks ning teisalt, kas me ei lase arendustuhinas hävida sellel, mida armastame. Oleme mitmel külaohutimisel jõudnud selleni, et hea mõtteharjutus on kujutada saart ette 10 või 25 aasta pärast. Mida ma näen aknast välja vaadates? Mida ma igapäevaselt teen ja kuidas elab siin minu pere? Me leiame tasakaalu neist asjust rääkides.

Kaasamine ja läbipaistvus

Kaasamine on aega- ja ressursinõudev. Nagu üks töörühma liikmetest oma pikaajalisest kogemusest nentis: mida enam

kaasata, seda enam kasvab vabadus selle järele. Hindan väga väsitama kippuvaid arutelusid, sest kes soovib, saab nende kaudu olla osaline saare kujunemise loos. Mida detailsemaks lähevad arutelud, seda lihtsam on jõuda ühiselt aratuntava tulevikupildini ja märgata ka isiklike huvisid ja kindlustada, et need ei hakkaks domineerima üldisema üle. Iga soov ja ettepanek peab saama vastuse küsimustele: miks on see vajalik? millised võivad olla tegevuse või tegevusetuse mõjud?

Kes on küla, kes kogukond?

Koostöö külates ja seltsides on hindamatu väärtusega, sest sidus kogukonda iseloomustab sõltuvus üksteisest. Kogukonna peamiseks omaduseks on aga „meie-tunne“ ja kui seda taju ei ole, on sidemed kogukonnas nõrgad, ei toimi esindajate vaheline, pole ühiseid ettepanekuid, usaldust ega koostööd. Siis pole ka seltsidel ja külavanelitel legitiimsust.

Oleme teinud tööd ja leidnud lahendused selleks, et hoida mereäär avatuna, võtta paremini kasutusse sadamakohad, hoida kasutuses ajaloolised teed ja taastada matkarajad. Lahendused on selleks, et külad saaksid laieneda, oleks piisavalt äri- ja tootmismaad ning ettepanekuid hinnatud võrdluses rohevõrgustiku säilitamise tingimustega, et uute võimaluste loomine ei kahandaks seda, mis teeb Vormsi eriliseks. Olulisem osa läbirääkimistest on veel ees. Kokkulepetest saame kasu me kõik.

Üldplaneeringu ajakava

Märtsi lõpp. Vormsi valla üldplaneering ja KSH eelnõu panakse avalikult välja, et huvipooled saaksid eelnõuga tutvuda ja oma ettepanekud esitada.

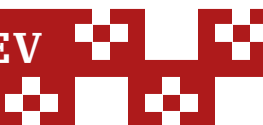
Aprill-mai. Ettepanekute esitamise aeg ja arutelud. Ettepanekuid kaalutakse ja neile antakse tagasiside.

August-detsember. Üldplaneeringu eelnõu esitatakse kooskõlastamiseks erinevatele asutustele, naaberomavalitsustele, ettevõtetele. Kooskõlastusringi järel valmib korrigeeritud materjal, mis esitatakse volikogule vastuvõtmiseks.

Märts 2025. Vormsi vallavolikogu arutab üldplaneeringut ja KSH-d. Toimub taas avalikustamine, kooskõlastamine. Näiteks kui üldplaneering näeb ette taotlust ehituskeeluvööndi vähendamiseks, toimub taotluse lõplik kooskõlastamine selles etapis. Üldplaneeringu koostamisest loe: www.vormsi.ee

VORMSI KULTUURIPÄEV

30. märtsil kell 11.30 rahvamajas

Noorte heaoluspetsialist on Kairi Aavere

1. märtsist alustab Vormsi vallavalitsuses noorte heaolu spetsialistina tööd Kairi Aavere. Tema peamine ülesanne on hoolitseda, et ükski 13-29aastane vormsilane ei jääks kõrvale kooli- või tööelust. Samuti tegeleb ta noorte nõustamise ja ettevõtlikkuse ja enesekindluse toetamisega. Kairi Aaverel on pikaajaline õpetaja- ja noortetöö kogemus ning ta on aastaid aidanud kaasa saare nooretsündmuste korraldamises. Spetsialisti töökoht on osalise koormusega (0,2) ning see on loodud projekti „Läänemaa noorte toetamine ja konkurentsivõime suurendamine tööturul“ raames.

Selgus mobiilimastide ehitaja

Riigihanke tulemusena on kahe uue mobiilimasti rajamiseks sõlmitud leping ettevõttega Enersense AS, kes teeb nii projekterimis- kui ehitustööd. Üks 80meetri mast tuleb Kersleti loomalautade kõrvale ning teine Söderby ja Norrby küla piirile tee ja mere vahele. Eramaade omanikega on sõlmitud eellepingud maade pikaajalisele rendile võtmiseks. Samuti käivad läbirääkimised mobiilsidetevõtetega seadmete mastidesse paigaldamise tingimuste osas. Selle üks eesmärk on, et mobiilsidetevõtmise kulud ei saaks koormaks valla eelarvele. Ettevalmistavad tööd on plaanitud kevad-suvesse ning taristu peab olema valmis aasta lõpuks. Projekti maksumus on kokku 258 500 eurot, millest toetussumma on 193 875 eurot ja omafinantseering 64 625 eurot. Projekti rahastatakse maakondlike arengustarteediate elluviimise toetusmeetmetest.

Avatud on hajaasustuse programm

1. aprillini saab Vormsi vallavalitsusele esitada hajaasustuse programmi taotlusi. Programmi toetuse abil on võimalik välja ehitada või parandada veevärki (kaevu rajamine, veepuhastusseadmed jne) ja kanalisatsioon (reoveepuhasti, imbeväljak jne), paremaks teha koduülest avalikule teele viiv juurdepääsutee (peab olema eratee) või paigaldada autonoomseid elektrisüsteeme. Toetuse saaja tasub projekti maksumusest ühe kolmandiku, kolmandikuga toetab Vormsi vald ja sama palju paneb juurde riik. Vallal on projektide toetuseks 2024. aastal 4450 eurot. Taotlus tuleb esitada Vormsi vallavalitsusele hiljemalt 1. aprillil kas digitaalselt allkirjastatuna e-postile vv@vormsi.ee või paberil allkirjastatuna saates või tuues vallamaja. Lisainfot saab vallast.

Valla teede talvine hooldus

Vormsi valla teede lumelükkamise lepingud on sõlmitud kolmeks talveperioodiks kuni kevadeni 2026. Saar on jagatud kolmeks lumelükkamise piirkonnaks. Lepingud sõlmiti kahe ettevõttega.

1. piirkond, lükkaja AlfaEkspert OÜ (Kristo Hänni): Kärre, Bussby, Laagri, Fällerna, Förby, Saxby, s.h. Saxby majaka tee, Kersleti külavaheteed, sh prügimajade ja bussipeatuste esised.

2. piirkond, lükkaja Arvo Allik FIE: Borrby (külaring, Östery tee), Borrby-Fällerna tee, Borrby sadama tee Hulloni, Häckabacka (surnuaia ja Vabadusõja mälestuskivi esine), Hullo siseteed (sh kooli esine ja parklad, rahvamaja esine), Jätmejaama tee, Rumpo tee ja külaring, sh prügimajade ja bussipeatuste esised.

3. piirkond, lükkaja AlfaEkspert OÜ (Kristo Hänni): Rälby ja Rälby sadama tee, Diby, Norrby (s.h. sadama tee), Hosby tee, Sviby külavaheteed, Sviby-Rälby tee, sh prügimajade ja bussipeatuste esised.

Info: Andres-Andi Sarv, majandus- ja halduspetsialist, tel 514 1418, andres@vormsi.ee.

Eelarve keskendub pikaajalistele vajadustele

MARIS JÕGEVA, VALLAVANEM

Vormsi vallavalitsus andis 1. detsembril volikogule üle eelarve, mille maht on enam kui 2,1 miljonit eurot. Viimase kolme aasta jooksul on Vormsi valla eelarve kasvanud kolmandiku võrra. Kasv on peamiselt toimunud investeeringuteks plaanitud tulude arvelt.

2024. aasta eelarves on Vormsi valla tegevusaladest kõige suurem osakaal majandusvaldkonna kuludel, järgneb haridus ning seejärel üldised valitsussektori teenused. Kõige suurem tõus (u 36%) on planeeritud sotsiaalse kaitse valdkonnas.

Hariduse osakaal eelarvest on Vormsil suur ja seda mitte ainult kooli ja lasteaia pidamisest vaid haridusvaldkonda kuuluvad ka huvihariduse toetused, teiste omavalitsustega arveldamine (kui mõni Vormsi elanike registris olev laps õpib mandril või käib seal lasteaia). Vormsi vald toetab peresid, kelle laps läheb pärast kohaliku kooli lõppu mandrile õppima ja maksab stipendiumi hea õppepõlvkonnaga üliõpilastele. Sotsiaalse kaitse valdkonna osa eelarves on kasvanud teenuste ja toetuste süsteemi arendamisest.

Tulu maksudest moodustab jätkuvalt suurema osa Vormsi valla tulubaasist.

2024. aastaks on planeeritud tulumaksu laekumist 712 tuhat eurot ning maamaksu laekumist 39 tuhat eurot. Põhitegevuse tuludest moodustavad maksud 59%. 2024. aastast rakendunud maamaksureform tõi vähemalt esimesteks aastateks Vormsi valla eelarvele pigem miinuse – maksumäärade muutumise ja kaitsemehhanismi rakendamise tulemusena laekub maamaksust valla eelarvesse u 17 tuhat eurot vähem kui eelnevatel aastatel. Maamaks on kinnisvaramaks, mis võiks olla abiks just teede korrashoiu tagamisel.

Suuremate investeeringuobjektidena on 2024. aastal plaanitud spordihooned ja mobiilsidetevõtmise ehitus ning sadamakohtade areng. Jätkame jäätme-majanduse korrastamist ja võimaluste piires saavad parandatud valla kruusateed. Investeeringud on kavandatud pikemaajalise eelarvestrateegia alusel. See aitab

jälgida, et valla tulud ja kulud jääksid tasakaalu ning me ei teeks kulutusi järgmiste aastate arvelt.

Investeeringud ei saa kasvada põhitegevuse arvelt. Seepärast on hea meel, et eelarves on aasta aastalt kasvanud summad, mida kasutame saarel püsivalt elamiseks vajalikeks teenusteks. Teiseks on meil võimalik panustada enam Vormsi valla heaks töötavatesse inimestesse, kes asjatundjatena tahavad ja oskavad leida lahendusi pikka aega vindunud probleemidele. Vormsi vald on kaasanud vahendeid nõrgete tegevuste tarbeks, mis parandavad igapäevaelu kvaliteeti. Sotsiaalteenused ja võimalused kooskõlmamiseks on tähtsad saarel aastaringselt elavate inimeste heaolu parandamiseks, olgu see siis seotud lastele soodsas arengukeskkonna loomise, eakate hoolduse või mitmekesisema vaba aja veetmisega.

Eelarve on läbinud volikogus esimese lugemise, teine lugemine on plaanitud märtsi istungil.

Eelarvega seotud materjalidega on võimalik tutvuda Vormsi valla kodulehel: vormsi.ee/valitsemine/eelarve

(M)ajalugu: Peetruse talu Söderbys

ALGOR STRENG

Väljas on miinus neli kraadi, Söderby põlluavarus särab päikesest ja taanduv pilv puistab õrnalt lund tuulevaiksesse hoovi. Seisan Peetruse talu hoovis, mille omanikuks on Meeme Veisson. Pikal elumajal on ühel küljel kaks välisust ja mõlemal klaasverandad. Püüan jälgede järgi arvata, kummast käiakse.

Meeme on suur sõbralikkus ise, võtab mind vastu, pakub kohvi. Tutvustab maja, väga suurt leivaahju, mis on köetud ja soe. Palun tal rääkida oma talust ja kuidas maja-omanikuks sai.

Meeme: Söderby taludel oli keskmiselt 42 ha maad, ühel popsikohal oli 3 ha. Täna hoovi sissesõidutee ühtis kunagise taliteega, kust Dibyst sai tulla otse läbi praeguse metsaala, siit mööda, üle tuulikumäe edasi Hosbyse ja sealt Haapsalusse.

Elumaja on ehitatud 1929. Aastal 1939 toimunud nn hingede revisjoni järgi elas siin Anders Nygren, tema ema ja kaks õde. Peale nende veel üks mees, naine ja väike laps. Omanikud olid Nygrenid ja järglasi neil ei olnud, maja ei parandatud edasi.

Selma Friberg rääkis mulle, et Söderbys oli kolhoos Hommik, mille esimees oli Johan Murman (Maria Murmani abikaasa) ja Peetruse talu elumajas oli kolhoosi kultuurimaja. Siin näidati filme ja peeti tantsuõhtuid. Ruumis, mille pindala on napilt 50 m². Siin oli hiljem ka ajutine tööliste majutuskoht. Pärast elas siin Alar Rästa ema Elli Kuusik. 1997 erastas talu Alar Rästa, kellel ma selle 2011 ostsin.

Mis on maja juures algupärast, mida oled hoidnud ja mida muutnud?

Meeme: Vana rookatus lasi läbi ja hakkasin uut katust valima. Vormsis käisid ühed rookatusmeistrid, nendelt sai hinnapakkumine küsitud ja see oli võrreldes plekk-katusega veerandi jagu soodsam. Sarikad ja roovitus jäid samaks, seetõttu sai lihtsamalt. Plekk-katus eeldab head tassist aluspinda.

Peetruse talumaja hoovi poolt. Fotod: Meeme Veisson

All: 50ruut-meetrine elutuba, kus asub töötav suur pliit-ahi.

Algselt ei olnud siin majal verandasid, need ehitati siia Alar. Maja põhiplaan on selline, et maja otstes on suuruselt peaaegu identsed ruumid, mida ei köeta. Ühest, mille algset otstarvet täpselt ei tea, viib uks otse hoovi. Teisel, mis oli sahv, viib koridori. Need otsatoad on nüüd ehitatud ümber elamiseks. Maja keskel oli algselt kõige suurem ruum köök koos leivaahjuga, mille üks osa on pliit. Ahi toimib praegugi. Hiljem tehti väiksem köök kõrvalruumi koos eraldi pliidi ja soojamüüri. Korsten on traditsiooniline, aga nii paks korstnakive pole kusagil Vormsis näinud.

Maja lagi on liiva ja roopuruga soojustatud, põranda all on savi roopuruga. Laele olen lasknud panna peale veel puistevilla. Aknad on praegu natuke erinevad, aga on plaan need välja vahetada, sest on vanad.

Palgiosal pole kunagi välisvoodrit olnud ja ma ei tea, kas panengi. Sooja ja tuult peab maja piisavalt. Ma olen Mulgimaalt Hallistest pärit ja hiljem paljudes kohtades elanud, ka kortermajades, kus pole olnud tuulutust ja olen nohu külge saanud. Aga puumajas on hea õhk, kus traditsiooniline ahiküte on kõige mõnusam. See ventileerib loomulikult ja tekitab hea kliima. Tuli on samuti ilus ja vajalik. Mul on endaga filosoofiline vaidlus, et võiks ju teha klaasiga kamina, aga ei raatsi muuta vana ahju, sest originaalina seda hoida on väga ilus.

Kui kunagi oli siin küla kultuurimaja, siis tänapäeval toimuvad siin iga aasta pillilaagrid, väiksed teatrietendused. Kuidagi see koht tõmbab, inimene otsib turvalist kohta puhkamiseks.

Vallamaja kroonika

Lühike ülevaade kohtumistest ja aruteludest, kus vallatöötajad on osalenud

- 5. jaan – üldplaneeringu arutelu: väärtuslikud põllumaad, rohevõrgustik
  - 13. jaan – kohtumine Borrby elanikega Hullos
  - 15. jaan – vallavalitsuse istung
  - 18. jaan – kohtumine RMK puhkemajanduse korraldajatega, Hõbekohvik
  - 19. jaan – vallavolikogu 25. istung
  - 25. jaan – Läänemaa tunnustamise üritus Haapsalus
  - 29. jaan – vallavalitsuse istung
  - 31. jaan – Eesti Saarte Kogu üldkoosolek
  - 1. veebr – kohtumine Mõisaholmi elanikega
  - 2. veebr – üldplaneeringu arutelu
  - 7. veebr – regionaalsete kriisikomisjonide ühisseminar Tallinnas
  - 8.-10. veebr – Vormsi turismimessil Tourest
  - 12. veebr – vallavalitsuse istung
  - 14. veebr – SA Läänemaa nõukogu koosolek
  - 16. veebr – vallavolikogu 26. istung
  - 17. veebr – kohtumine Kersleti ja Kerslinina inimestega
  - 19. veebr – haridusleppe kohtumine Haridus- ja Teadusministeeriumis. Saarte Energiaagentuuri seminar taastuvenergia võimalustest saartel
  - 21. veebr – Läänemaa ettevõtjate ümarlaud
  - 22. veebr – Hõbekohvik, teemaks „Minu lugu“
  - 24. veebr – Eesti Vabariigi sünnipäeva tähistamine
  - 28. veebr – Läänemaa kriisikomisjoni istung
  - 29. veebr – külade esindamise teemaline kohtumine külaseltside ja külavanematega
- Igal kolmapäeval koguneb üldplaneeringu koostamise töörühm.

Projektitaotluste tähtaeg on 20. märts

Vallavalitsus võtab vastu projektitaotlusi, mille eesmärk on rikastada Vormsi haridus-, spordi- ja kultuurielu, anda hoogu kogukondlikele ettevõtmistele, noorte tegevustele ning toetada saare eripärase kultuuripärandi uurimist ja tutvustamist.

Toetust saavad taotleda nii mittetulundusühingud kui seltsingud, kes oma ettevõtmisega soovivad panustada Vormsi kultuuri- ja kogukonnaelu edendamisse. Toetuste eelarve on kevadvooruses kokku 10 000 eurot. Ettepaneku toetuste eraldamiseks teeb hindamiskomisjon. Toetatatakse tegevusi, mida plaanitakse alates 20. märtsist 2024 ja mille maksimaalne kestvus on 12 kuud. Tingimused ja taotlusvormi ühes lisadega leiab valla kodulehelt vormsi.ee. Taotlus saata vv@vormsi.ee hiljemalt 20. märtsil.

Info: Angela Mäger, kultuuri- ja kogukonnaspetsialist, angela@vormsi.ee.

Vormsi Vallavalitsus

Kuidas õpilast hinnata?

DAY-LEE HOLM, SABINE BURGER

Aasta algusest on Vormsi kooli fookuses hindamine. Tavaliselt mõtleme hindamise all hinde ehk numbri panemist õpilasele. Aga kui hoopis räägiksime teistsugusest tagasisidest õpilasele? Milline lähenemine toetaks laste arengut kõige rohkem?

Lapse õppeprotsessi aitas jaanuaris meil mõtestada Vormsi saareülikooli raames tunnustatud hariduspsühholoog Grete Arro Tallinna Ülikoolist. Siin paar kokkuvõtvat mõtet.

Koolis toimub suur osa noore inimese arengust. See on protsess, kus katsetades, pusides ja vigu tehes saab õpilane oma teadmistes ja oskustes edeneda. Õpetaja peamine ülesanne on luua pinge- ja hirmuvaba õhkkond, kus laps julgeks küsida, katsetada ja ka eksida. Meil on juurdunud arusaam, et vead on kurjast, hea hinde

Eesti keele tundides panid nii Vormsi kooli õpilased kui teised asjaosalised kirja oma mõtled, kuidas nad hindamist tajuvad.

Mõtete autorid on Allika, Eleriin, Liise, Margaret, Mari-Liis, Oskar, Robert.

Minu arust on ikka hindeid vaja, kuid hindeid ei pea alati numbritena andma. On ka teisi viise tagasisidet anda. Äkki saaks anda hinde asemel pikema tagasiside, kuigi see oleks võib-olla õpetajale tülikam, kui ta peab paljudele õpilastele hindeid andma. Kuid vahel on hea pikem tagasiside anda.

See, kuidas hindeid anda, pole ainus asi, millest rääkima peaks. See, kuidas see väike number inimest mõjutab, on minu arust päris kurb. On tõsi, et mõnda paneb see rohkem pingutama. Mõne võib see väga kurvaks teha, kui ta head hinnet ei saa, isegi siis, kui ta väga pingutas. See paneb mõtlema, kas hindeid on üldse siis vaja? Minu arust on tähtis, et oleks vähemalt väike kokkuvõtte sellest, kuidas mõni töö või ülesanne läks, kuid see ei pea alati number või täht olema.

Praegu pole enam tähtsad inimeste tunded ja heaolu, vaid käimas on võistlus lasteaiast saati, kes suudab upitada end poodiumile, kes suudab ühiskonnas läbi lüüa ja end nähtavaks teha. Kuid tähtsaim teema perekonniti on oma võsukeste väärtuste hindamine, mis võib lapsele tähendada palju – kuidas tema ema või isa teda väärtustab ja hindab. Paraku kipuvad täiskasvanud seda unustama ja hetkel, kui laps tunneb oma saavutuse üle uhkust, ei pöörata noorukile tähelepanu. Taoline tähelepanu puudus võib lastel enesehinnangut kõvasti alla viia ja nad hakkavad mõtlema: „Kas ma olen ikka piisavalt hea?“

Mina arvan, et tuleks vähem hinnata, kuid rohkem kritiseerida ja kommenteerida, sest need tähendavad rohkem kui numbrid. Mõnikord polegi kedagi hindamas ja hinne tuleb tulemusest endast. Selline viis on minu arust kõige õigem.

saavad need, kes sooritavad testi veatult. Tõsi, positiivne hinne näitab, et teema on omandatud. Kuid kas tagasisidet saaks anda ka muul viisil? Number ise ei ole kuigi informatiivne ning sel on ka mõningaid kõrvalmõjusid, mis takistavad õppimist.

Kui hinnete tähtsust pidevalt rõhutada („Mis hinde sa said?“), annab see signaali, et oluline pole mitte teekond, vaid sooritus. Sellest võib lapsel kujuneda arusaam, et mõistmisest olulisem on kontrolltöö või eksam. On levinud ütlus: saad seda, mida hindad. Kui hindame vaid sooritust, saamegi tublid testitegijad, kes on omandanud teemad kiirelt, selmet hoida tähelepanu ja meelegindlust jõuda asja tuumani. Samuti võib hirm eksimise ees võtta julguse üldse proovida. Hinne iseenesest ei ole eesmärk, nagu pole eesmärk grammatikareegel või sokikand. Eesmärk on lapse areng. Et ta oskaks elus ettetulevates olukordades lahendada probleemi, kasutada ilusat keelt ja kududa sokikanda.

Arvan, et maailmas on kasutusel liiga palju vanakooli hindamisviisi. Võiks rohkem teistsuguseid hindamisviise kasutada, näiteks suulist, et anda lihtsalt tagasisidet omandatu kohta.

Inimestele mõjub hindamine erinevalt. Osasid, kui saavad hea hinde, innustab neid edasi õppima, samas väga paljudele ei mõju see kuidagi. Minule isiklikult hindamine ei meeldi. See on ebavõrdne, sest inimesed õpivad erinevalt ja igal inimesel on omad nõrkused ja tugevused. Mõnda last narritakse ja koheldakse teistmoodi tema hinnete pärast, kui teisi. Halb hinne võib lapsele tuua mõtte, et ta ei oska midagi ning enesehinnang langeb.

Arvan, et enesehinnang on üks suur mu-rekoht, mille taha jäävad inimesed kinni. Nad sisestavad endale, et mina seda ei oska või ei saa hakkama, ilma, et nad prooviksid. Tavaliselt hindavad inimesed enast teistest halvemini, sest neil puudub enesekindlus. Arvan, et inimesed peaksid olema julgemad ja avatumad, sest kui ei julge midagi segases olukorras küsida, siis tavaliselt jääb ikka segadusse ega saagi kunagi aru.

Kunagi pidid lapsed oma hindeid ise jälgima ning vanemad ei teadnud, mis hindad lapsel olid, kui laps ise ei rääkinud. Arvan, et see on isegi hea lahendus, kuna lapsed on rohkem iseseisvamad, sest jälgivad ise millised hindad on vaja ära parandada või mis tööd on jäänud tegemata. Teiseks arvan, et see ilmselt õpetaks vanemaid ka lapsi rohkem usaldama. Olgem ausad – 16-aastane laps oskab ise aru saada, kui tal on halvad hindad ja ta peab rohkem õppima.

Ausalt öeldes iga inimene hindab omal moel, kes halval, kes heal. Või siis mõlemal moel. Aga kui hindad inimest halvalt, siis hoia see enda teada!

Talharpa Eurovisiooni laval

17. veebruaril selgus võistlusel Eesti Laul, et Eestit esindavad Eurovisioonil räpiband 5MIINUST ja talharpa-duo Puuluup lauluga „(nendest) narkootikumidest ei tea me (küll) midagi“. Nii jõuab Vormsilt pärit arhiline pill talharpa (hiu kannel) pärast 150 aasta möödumist, mil vormsilased loobusid nende mängimisest, maailmala-vale. Eurovisioon toimub Rootsisis Malmös 7.-11. maini.

Ühistransport läks tasuliseks

Jaanuarist muutus ühistransport tasuliseks. Sõidu eest on võimalik maksta sularahas või ühiskaardile kantud e-rahaga. E-rahaga ostetud piletile kehtib soodustus 25%. Vormsi või Haapsalu bussliini pileti hind on 1 €/sularahas või 0,75 €/e-rahaga. Tasuta pilet kehtib kuni 19a ja üle 63a sõitjatele (kaasa arvatud). Nõudeliini 1A pileti hind on kõigile sõitjatele 2 eurot (sh õpilased ja pensionärid). Töövõimetuse või puudega seotud tasuta sõiduõiguse sidumiseks ühiskaardiga tuleb kirjutada aadressile info@ytkpohja.ee.

Lisaks kuuele vormsilasle, kes turismimessil saart erinevatel päevadel tutvustasid, olid Vormsi talumuuseumist kohal ka Maria ja Anders. Foto Liina Jutt

Messiküllastaja: kas saarele saab praamiga?

8.-10. veebruarini osales Vormsi rahvusvahelisel turismimessil Tourest 2024. Tallinnas toimunud messi küllastas ligi 21 000 inimest.

Vormsilased, kes messil saart tutvustasid, peavad osalemist oluliseks. „Mess pole vajalik mitte ainult selleks, et tutvustada saart ja puhkamisvõimalusi, vaid ka sellepärast, et näha, mida veel võiks saarel pakkuda,“ võttis osalemise kokku Karina Viks. „Teiste saartega suhtlemine ja teenustega tutvumine avardab meiegi silmaringi.“

Vormsi on osa Läänemaa messiboksist. „Vormsi vastu tunti huvi,“ kirjeldab Vormsit tutvustanud Rutt Veide. Ta lisab, et küllastajate seas oli üllatunud, et Vormsile käib praam. See omakorda üllatas vormsilasi.

„Peame veelgi pingutama, et teadmine võluvast Eestimaa osast jõuaks rohkemateni,“ tõdes Karina Viks. „Kes on aga Vormsil käinud, rääkis saarest enamasti positiivselt,“ lisas ta.

Egon Erkmann

Vormsi Kra:m alustas aastat tegusalt

MERIT KAABEL, RUTT VEIDE

Vormsi Kra:m alustas uut aastat tegusalt – juba on toimunud tootefoto koolitus ja räätssamatk.

Fotokoolitus oli suunatud käsitöömeistritele ja toiduvalmistajatele. Eelmise aastal pälvisime just koolituste eest Läänemaa aasta õpiteo eripreemia.

Läinud aastagi oli igati tegus. Lisaks toidutootmise arendamisele saarel, osales MTÜ Vormsi Kra:m koostööprojekti „Arukad külad, nutikad kogukonnad” loodusturismi arendamise ideega Vormsil. Aasta lõpus selgus, et idee sai LEADER-toetuse.

Aasta esimesel poolel toimusid iga-kuisel taluturud, aga müüjate ja ostjate vahesuse tõttu me kahjuks sügisel sellega ei jätkanud.

Suvel oli Vormsi Kra:m oma lettidega taas Vormsi Vaibi toidualal, pakkudes kohalikke maitseid ligi 500 inimesele. Jõulukuul pakkusime maitsvat toidukraami ja käsitööd iga-aastaselt Haapsalu jõululaadal.

Aasta jooksul töid koolitused – mis on oluline osa meie tegevusest – huvilised kokku erinevate oskuste õppimiseks: pelmeeni- ja leivategu, juustukoolitus ja koduköögis toiduvalmistamisest teavitamise reeglite koolitus, kujundustarkvaraga Canva ja sotsiaalmeedia kasutamine. Koolitusteks saime toetust LEADER-meetmest.

Kohaliku omaalgatuse programmi (KOP) poolt saime rahastuse viljapuude ja marjapõõsaste hooldamise koolitusteks ning väga mõnusaks kohaliku veini ja viinamarja tutvustamise õhtuks.

Samuti laiendasime KOP-i toetuse abil Vormsi rahvamaja kööki, kus on nüüd võimalus kahes ahjus ja suuremal pliidiil mõne sünnimuse eel kokata (nt kogukonnaõhtusööök). Lisaks on rahvamajas juures sada praetaldrikut ja pokaali, teravad noad ja lõikelauad, uued laudlinad – kõik selleks, et vormsilastel oleks mõnusam ja lihtsam vahvaid sünnimusi korraldada. Kõik on antud Vormsi valla kasutusse.

Valmimas on e-pood. Selle areng on olnud aeglasem, kui arvasime. Hetkel on www.vormsikraam.ee leht avalik, kuigi arendustegevus veel käib. Ootame kõiki teenusepakkujaid, kes oma infot tahaks sinna panna, kirjutama epood@vormsikraam.ee.

Vormsi Kra:mil on erinevate projektide raames hangitud kogukonnale kasutamiseks mõeldud laadatelgid, laadalauad ja -toolid, suured potid, gaasiga wok-pann, 22 paari lumeräätssasid jm.

Kui midagi kasutada soovid, siis kirjuta julgelt info@vormsikraam.ee.

Räätssamatkalised Rumpos.
Foto Vormsi Kra:m

Fotod: Vormsi Vaib ja Gert Nõgu

Vormsi Vaib 2024

13. juuli, kõrts Krog No 14
Esinejad Trad.Attack!, Jaan Pehk, DJ Mõls. Päeval on tegevused peredele ja lastele. Piletid on müügil veebilehel piletitasku.ee.

NB! Vormsi kohaliku elanikule sooduspilet (20 €) müügil ainult Hullo poes 1. märtsist kuni 1. juunini.

Suur talvepidu

EGON ERKMANN

10. veebruaril peeti Hosby küla Larase talu paadikuuris Vinter Vaib – esimene suurem talvine väljapoole saart suunatud üritus. Õhtusel kontserdil kuulas ansambli Redel ja tantsis diskol jalad kuumaks 150 inimest.

„Kolmandik olid mandrit, ülejäänud olid vormsilased ja need, kel Vormsiga side,” kirjeldas Mikk Puurmann kontserdikülastajaid. Suurem külastajate arv jääb majutus taha – talvisel ajal ei tee Vormsi majutuskohad end lahti.

„Järgmisel aasta on palju lihtsam kaasa majutajaid ja toitlustajaid, sest meil on midagi juba tehtud,” on Mikk optimistlik. Ta tõdeb, et esimene kord ongi hooajaliselt raske kaasa lüüa.

„Kui me poleks Vinter Vaibi teinud, oleks kestnud edasi olukord, kus suvi on ainus väljapoole suunatud sünnimuse aeg,” kirjeldab ta talve vaibi tähenduslikkust.

Talvise vaibi kulu-tulu kohta tunnistab ta, et see oli rahaliselt miinus-projekt ning kuludid kaetakse suvise vaibiga. „Aga see oligi nii Vormsi Vaibi kui saare mainekujunduslik projekt,” selgitab Mikk. „Eesmärk on elavdada saare kultuurielu väljapool suvehooaega. See annab tõe, et saare kogukond ja teenusepakkujad saaksid sellest kasu.”

Nii nagu suve-vaibil, korraldati nüüdki päevaseid tegevusi. „Kihvt oli vaadata, et Krogi kõrtsis oli isegi järjekord,” kirjeldab ta elu elavnemist Vinter Vaibi päeval. Lisaks toimus autode orienteerumine, kus osales üheksa võistkonda. Samuti käis väiksem seltskond Ants Varblasega

kalastamas ning kasutati päeva jooksul ka takso teenust.

Vinter Vaibi korraldajad on tänulikud paadikuuri omanik Aimarile, kes andis kasutada 150ruutmeetrise hoone. „Tehniline lahendus – lava asukoht ja heli – olid väga head. Ruum oli hubane. Lisaks olid väljas lõkkekohad,” kirjeldab Mikk uut kontserdipaika. Peopaigas oli nii baar kui mobiilne soe vesitualett.

Ta kinnitab, et paadikuur kontserripaigana sobis inimestele. Kuna sünnimuse toimus erahoois, siis muutis see olemise kodusemaks. „Sa oled ju kellegi koduhoovis, mis on väga isiklik,” ütleb Mikk.

Ta kinnitab, et ansambel Redel (Indrek Vaheoja ja Kristjan Oden) jäi väga rahule. Aga kuidas Redeliga rahule jääd? „Nende suureks eeliseks on, et nad tekitavad tugeva emotsiooni,” proovib Mikk esinejat iseloomustada. „Sulle kas meeldib või ei meeldi, kuid emotsiooni saab kätte igaüks.” Korraldajana on ta kindel, et Redel sobis keskkonda väga hästi. „See polnud tavapärase kontsert, vaid see oli etteaste, mida pidid jälgima,” ütleb Mikk.

Pärast Redelit hoidis DJ Bad J publikut kuni lõpuni vaibimeeleolus. Õhtul kell kaheksa alanud kontsert lõppes veerand kolm öösel.

Järgmine aasta tuleb Vinter Vaib taas, sest algus on tehtud ning kõike on lihtsam teha. „Esimene eesmärk pole tohutult palju inimesi,” ütleb Mikk talvise vaibi tegemise kohta. „Lihtsalt publikut peab olema nii palju, et üritus rahaliselt ära tasuks, sest nii jääb see kestma.”

„Et vaibid paneks kogu saare elama – see on meie eesmärk,” võtab Mikk vaibimeeskonna tegemised kokku.

Keskkonnamõju hindamise algatamata jätmise teade

Vormsi Vallavalitsus avaldab teadaande keskkonnamõju hindamise ja keskkonnajuh-timissüsteemi seaduse (KEHJS) § 12 lõike 1^a punkti 2 alusel.

Vormsi Vallavalitsus otsustajana teatab, et on jätnud algatamata 29. jaanuari 2024. a korraldusega nr 18 Vormsi vallas Rumpo külas Epasta katastriüksusel Epasta detailplaneeringu keskkonnamõju hindamise (KMH).

Vastavalt esitatud taotlusele oli detailplaneeringu eesmärgiks üksikelamu ja kahe abihoone rajamine. Taotletavad kommunikatsioonid olid elektri- ja sideühendus, puurkaev, biopuhasti.

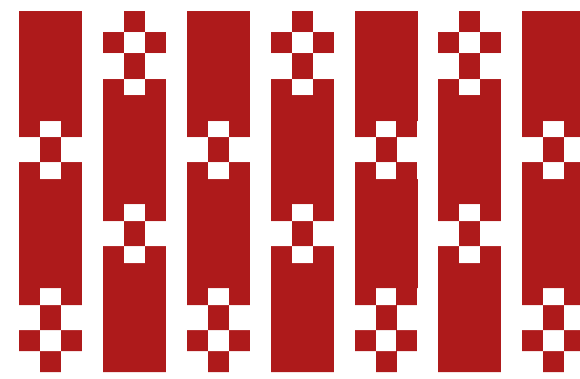
KMH jäeti algatamata kuna arvestades

kavandatud tegevuse mahtu, iseloomu ja paiknemist ei saa eeldada detailplaneeringu elluviimise ja sihipärase kasutamisega seonduvat KEHJS § 6 nimetatud olulist keskkonnamõju.

Arendaja on Osühing Triovara Halduse (registrikood: 11267806) kontaktisik Karl Raatpalu, e-post karlraatpalu@gmail.com.

Otsustaja on Vormsi Vallavalitsus (kontaktisik Marja-Liisa Meriste, e-post marja-liisa@vormsi.ee, telefon 5596 5407).

KMH algatamata jätmise otsusega on võimalik tutvuda tööpäeviti aadressil Hullo küla, Vormsi vald, Lääne maakond, Külamaja. Digitaalselt on dokument kättesaadav Vormsi Vallavalitsuse kodulehel www.vormsi.ee.

Sündmused

Kavas võib tulla muudatusi, uuendatud sündmuste infot saab kodulehelt vormsi.ee/sundmused

Sündmused on nii tasuta kui tasuta. Täpsema info saamiseks võtke ühendust sündmuse kontaktiga.

Märts

3.03 kl 11 jumalateenitus. Koguduse maja

5.03 kl 17-19 kinoõhtu lastele „Julge vaalapoeg Katak”. Rahvamaja

8.03 kl 20-01 naistepäeva tantsupidu.

Tantsuks mängib ansambel „Saks ja Soni”. Rahvamaja. Korraldajad: Buttiigiprouad

15.03 kl 19-22 kontsert-õhtusöök koos ameerika folkmuusiku Trace Jory'ga. Jälgi reklaami!

16.03 kl 19-23 Vormsi mälumängud.

Krog No. 14. Registreerimine ja info: vormsisport@gmail.com, 514 1418

17.03 kl 11 jumalateenitus.

Koguduse maja

19.03 kl 19-21 kinoõhtu „Biwa järve 8 nägu”. Rahvamaja

24.03 kl 11 palmipuudepäeva jumalateenitus. Koguduse maja

30.03 kell 11.30 Vormsi kultuuripäev. Rahvamaja

31.03 kl 11 ülestõusmispüha jumalateenitus. Püha Olavi kirik

Aprill

9.04 kl 19-21 kinoõhtu „Teine superalibi”. Rahvamaja

12.-13.04 motivatsioonipäevak. Rahvamaja. Korraldaja Kodukant Läänemaa

14.04 kl 11 jumalateenitus.

Püha Olavi kirik

28.04 kl 11 jumalateenitus.

Püha Olavi kirik

Palju õnne,
Vormsi väarikad
sünnipäevalapsed!

Jaanuar

AIN TALVISTE

Veebruar

AIME PIIRVALU

ELLEN JÄRV

ALO VENTSEL

Vormsi vald õnnitleb
sünnipäevalapsi
alates 70. juubelist